

Naš cilj nije da u ovom tekstu pojedinačno analiziramo i tumačimo umetničke poetike svih predstavnika, već razmišljanje o opštoj problematici estetike metafizičkog slikarstva. Očigledno da je sintagmu, kojom je naslovljena cela izložba kolekcije Miodjuba i Ivana Perića priređivač shvatio i uzeo u dosta proširenom značenju u odnosu na izvornu istorisku formulaciju Đorđa De Kirika i Karla Kare. To shvatanje je potpuno ispravno, jer je metafizičko slikarstvo, kao i ekspresionizam, "većiti umetnički pravac", predodređen po svojoj prirodi za neograničeno trajanje, kroz obnavljanje u brojnim autorskim varijacijama. Ono, poput ekspresionizma, nije prevashodno stil, način izražavanja određenih formalnih, propisanih svojstava, već je izraz duhovnog stanja i raspoloženja. Ako u ekspresionizmu dominiraju emotivno-psihološki sadržaji u odnosu na likovno-estetička formalna svojstvu metafizičkoj umetnosti dominiraju unutrašnji duhovni sadržaji. Lirsko i poetsko, skriveno magijsko ili iracionalnoduhovno značenje, iza fizičke pojavnosti prividnog izgleda i značenja. Po Arasonu ona je opsesivno sjedinjavanje, poput sna, realnosti i nerealnosti. A Karin Tomas smatra "da je njegov cilj slikarsko konstruisanje nove metafizičke psihologije stvari kojom se one oslobađaju logičke funkcije u normalnoj sredini".

Napred rečenu otvorenost i širinu ovog slikarstva, zbog naglašene duhovnosti kao njegove glavne odrednice, potvrđuje kako brojnost različitih umetnika ličnih senzibiliteta, tako i vremenski raspon (potvrda njene trajnosti) od 1953–2006. Mislimo da nije slučajno, u istoriskom smislu, ovaj

"većiti pravac" – kako smo ga nazvali – u srpskoj umetnosti, naročito beogradskoj, imao toliko pristalica. Ova izložba – kolekcija predstavlja nam slike i crteže ravno četrdeset imena. Svakako da bi se na jednoj izložbi drugačijeg, otvorenijeg tipa, u znatnoj meri povećao broj zaslužnih imena. Toliki afinitet prema "metafizičkom slikarstvu" vezujemo za pojavu u nas srodne Medijale – kao autentičnog i vrlo razvijenog pravca koji i danas ima brojne satelite. Ali i za činjenicu da je nekoliko naših starijih umetnika iz kruga "metafizičara" (Lj. Popović, U. Tošković, D. Đurić, V. Veličković) postiglo zapaženu afirmaciju, čak i u internacionalnim razmerama. Njihov mogući autoritet i uticaj, na približno generaciske, kao i mlađe slikare, ne može se zanemariti.

Sad ćemo pobrojati neke bitne pojmove, svojstvene metafizičkom slikarstvu: san, lirsko-poetsko stanje često sudar realnog i irealnog, melanholija, nostalgija nesvesno, misterija, usamljenička izolacija, strah od nepoznatog, uznemirujuća atmosfera, zatrašujuća neobičnost, slutnja, nagoveštaj tajanstvenog, duhovna emanacija atmosfere, stvari i bića i sl.

Nimalo čudno da tako bogat izražajni rečnik stvara srodan duhovni milje zblizavajuće atmosfere, koja okuplja toliki broj različitih i samosvojnih senzibiliteta.

Naglašenim slikarima "metafizičarima" priređivač je priključio i sasvim blage, suptilne, prelazne izražajne stupnjeve: ekspresionističke, nadrealističke ili pak one koji prelaze, delimično u narativnu fantastiku. U jednom mnogo širem smislu od izvornog shvatanja De Kirikovog metafizičkog slikarstva – ova obuhvatnost je prihvatljiva iz ugla današnjeg postmodernističkog vremena eklektizma.